

het innigst verbonden met het geestelijk eeuwige.

Ea hoe vermoeid en hoe moede ook als zwak en zondig mensch,ervaart hij als kind van zijn lieven Vader in den hemel dan de waarheid van het: Hij geeft den moede kracht en Hij vernieuwt de sterfte dien, die geen krachten heeft. (Jesaja 40: 29).

G.

## „Weest in geen ding bezorgd.“ [NIEUWE JAAR]

Weest in geen ding bezorgd; maar laat uw begeerten in alles, door bidden en smeeken, met dankzegging bekend worden bij God.

Philipp. 4: 6.

Over het algemeen zijn de dagen die we doorleven, dagen van voorspoed. Men hoort weinig klagen. Er heerscht een lachhartige toon. En het is te verwachten, dat verreweg de meesten bij den overgang van jaar in jaar, dit maal in een ontpansende stemming van 't gemoed zullen verkeeren.

Toch zullen er uitzonderingen zijn. En dat niet alleen bij die tegenspoedigen, wien 't altijd tegenloopt; die er althans insinieren, en nooit uit de benauwdheid komen; die tobben met krankheid, tobben met huislijk verdriet, tobben met teleurstelling en geldnood. Bijna nooit een zonnestraal op 't pad van 't leven. Neen, die uitzonderingen vindt ge ook nog bij twee andere soort menschen. Ten eerste bij geestelijk met zichzelf ontevreden, en ten andere bij de nog breedere schaar van sombere donkerzinnigen, die door hun pessimisme en zichzelf en anderen het levensbloed vergiften.

Voorop gaan de tobbers op alle manier in 't leven; dan komen de geestelijk onvoldanen; en eindelijk de schuivers van h t amfioen dat in 't pessimisme schuilt. En deze drie groepen vormen samen nog althans een breedte schare in sombere gemoedstemming, die, ook al optocht hun nog bij den overgang van jaar in jaar geen traan, toch te midden van den algemeen lachenden voorspoed als sombere gestalten door de menigte kruisen.

Die sombere gemoedstemming komt dan wel niet plotseling op. Veelal kan men in de strakke trekken van hun gelaat wel zien, hoe diep en lang de bezorgdheid haar voren toog. Maar de jaarwisseling legt toch onwillekeurig op het toon al geestelijke hart nog een druk meer. Ook althans in die rijkende zorgen beklemd, van ziekte, geldnood of verdriet, en dan zóó een nieuw jaar te moeten ingaan. Zelfs voor den gewonen pessimist is de zwartgalligheid van zijn blik op 't leven nog donkerder, zoo dikwijls dat leven een nieuwe wending begint. Maar vooral de geestelijk met zichzelf onvoldane, de in zijn geloof geschoekte, de aan zijn zinneelust nog niet onkomende, de worstelende om heiliger zielebeswaan en om innerlijc gemeenschap met zijn God, hij vooral is zoo geneigd tot de klacht over de schrale winste van het jaar dat verliet, en uit die klacht komt dan zoo licht de vraag der vertwijfeling op, of hij dan nooit de volle vreugde van Gods kinderen zal kennen, om van genade tot genade door te breken.

En daarom, hoe vriendelijk ditmaal in zijn voorspoed het leven den min-geplaagden, en min nadenkenden, en min-diep levenden ook toelacht, bij de minste diep, die niet in de oppervlakte der dingen hangen blijft, maar door nood en zorg in die diepte van het leven doordringt, neergedrukt, of ook zelf uit ontevredenheid met het bestaande er in wegdooit, heerscht ook nu welterdege een toon van somberen ernst. Wat zal er van mijn toestand, van mijn ingezonden lichaamskracht, van mijn huis en gezin worden? Of anders: zal mijn innerlijk zieleleven dan toch eindelijk zijn loswikkelen uit zondebanden, en rijpen door genade? Of ook: wat zal de toekomst zijn van de worsteling der booze machten die door heel 't leven der wereld woelen? Duizend vragen, die 't angstvallig hart vooral bij den jaar-overgang naar beneden drukken! Vragen, waarbij 't dan zoo vreemd te moede wordt, als hun 't apostolisch levenswoord tegenklinkt: „Weest in geen ding bezorgd, maar verlijdt u, ja wederom zeg ik u, verlijdt u ten allen tijde.“

En toch, dat apostolisch woord ligt vast in het leven, als een dani van graniet, waarop de golven van weemoed, zielsangst en vertwijfeling breken moeten.

Met de oppervlakkigen, met de onnadenkenden, met de lachhartigen, die jebelen als de voorspoed hen maar weer een veer van den mond doet blazen, laat de apostel zich niet in. Dat zij hem de lieden deser wereld, van wie hij het wezenende uitroep, dat hun buik hun God is, en dat ze alleen aardische dingen bedenken.

De apostel rekent alleen met de minderheid, met hen die althans door ernst worden beziel. Door ernst, 't zij omdat God ze hard kastijdt; 't zij omdat ze in hun zielebestaan den Boze nog niet konden overwinnen; 't zij omdat de gang door het leven der wereld, en de naderende ontknoping van haar ontzettende worsteling, hen sommer in de ziel stemt.

Met de zulken, met de zulken alleen laat hij zich in, en dringt dan scherp in hun ziel door, om 't hui met zijn indringend, van haken voorzien woord, aan te zeggen, dat 't voor hen meest aankomt op de stemming van hun gemoed.

Een harp heeft God ons in het gemoed gespannen. Die harp kan ontstemd en goed gestemd zijn. En nu raakt de apostel met zijn meidoordringend woord de snaren van die harp in hun ziel aan; toont waar het verkeerd gestemd zijn zijn oorsprong neemt; en poogt die snaren weer zuiver te stemmen, door hun toe te roepen: „Weest niet bezorgd. In geen ding bezorgd. Weest niet somber, maar weest blijde. Ja, verlijdt u ten allen tijde“. Geen klagtoon, maar een jubel moet uit de harp weer klinken voor uw God opklinken. En dit kan, zoo ge maar dit één doet, dat ge al de zorgen van uw hart afweert op het Vaderhart van uw God, en zegelijc Hem, uw God, dankt voor wat Hij u schonk, in zóó van altoos te klagen over wat Hij u onthield.

En toch is het apostolisch recept voor deze krankheid der ziel en tegen het booze pessimisme: „Verlijdt u in den Heere ten allen tijde, en weest in geen ding bezorgd, maar laat al de begeerten uwer ziel door bidden en door smeeking aan uw God worden opgedragen, en met dankzegging bekend worden aan Hem“.

Het pessimisme heerscht 't sterkst in de bitter-sombere levensbeschouwing van wie met strak oog glaukt in de eilande deser wereld, en niet den triomf van zijn ideaal in den ver heerlijken Christus ziet.

Maar ditzelfde pessimisme is evenzoo een

gemoedstemming van wie door het noodlot, gelijk 't dan heet, keer op keer teruggeslagen, betwijfelt of wel ooit het lieflijk licht zijn levensweg weer beschijnen zal. En ditzelfde pessimisme heeft evenzeer de overhand bij den geloovigen worstelaar, die nog nooit kon doorbreken tot de volle genade, en ze wel grijpen wil, maar ze niet grijpen kon.

Doch waaruit ook opgekomen, dat pessimisme brengt altoos den nacht over 't arme menschenhart. Het ontstemt 't gemoed. Het verlamt en doodt de veerkracht. Van de guile vreugde en de heilige blijdschap van Gods kinderen heeft, wie er in gebonden ligt, nooit iets gesmaakt. Zelfs als een straal van 't licht bij hem binnen wil dringen, sluit hij, die aan dit pessimisme lijdt, opzettelijk de luiken. In de donkerheid heeft hij een siekelijk vermaak. Het klagen is hem lief geworden. De lach is zijn vijand, en de traan is zijn bondgenoot geworden. Zóóals een ongeneeslijk kranke aldoor met zijn lijden bezig is, en over niets anders spreken wil, zoo heeft ook de pessimist de bangheid en de bezorgdheid lief gekregen. Hij heeft er zich aan gewend. Hij voelt zich als een tragisch ondergaende held. En dit tragisch heroïsme is zijn sombere glorie geworden.

En daar nu gaat de apostel rechtstraads tegen in. Voor wie in Christus Jezus is, mag die sombere stemming des gemoeds geen oogenblik staandhouden. Dat pessimisme in een Christen is ongelooft. Het is verwijfeling aan Gods bestel, aan zijn almacht, aan zijn genade, aan zijn nooit eindigende ontfangen. Het is het leven verbrokkelen. E k stuk op zichzelf bedien. En een niet willen komen tot die samenvatting van heel het leven, die in den verheerlijken Heiland nu reeds den triomf bevestigd vindt.

Het is een wandelen alleen op aarde, dat aan den „wandel in de hemelen“ nog geheel vreemd is.

Tegen dat pessimisme stelt daarom de apostel, met een jubel in zijn hart en in zijn woord, het geloofsoptimisme over.

Niet het optimisme der lachhartigheid. Niet dat opzettelijk bannen van den levensernst, om tegen allen storm die opzet, in te lachen, al denkend: het houdt mijn tijd wel uit.

Neen, maar het optimisme van het geloof.

Dat optimisme, dat geboren wordt door gedurig uit deze troebelen, onklare, sombere wereld op te zien naar het firmament met zijn schitterende fonkeling, en door dat firmament heen te pluren in die heerlijke wereld, waarin God leeft, en God groot is, en de engelen lofzingen, en de gezaligden meeblijven, en Christus, Gods gezalide Koning, in glorie triumfeert.

Van uw hart af moet alle nood en alle zorg en alle angst afgewenteld op het Vaderhart van uw God, en daarom moet u bidden en smeeken uw zielkracht zich uiten, en ge moet zóólang bidden en smeeken, tot ge voelt, dat het van uw hart af is, en door uw God op Zijn hart is overgenomen.

Gij zijt te zwak, te machteloos, te nietig, om op uw ingezonden hart den last van zorg en beklamdheid te torsen. Daar is uw God voor. Dat kan Hij alleen. En als Hij u toeroept: „Roep mij aan in den dag der benauwdheid“; als Hij u lokt en oproept, om op Hem te leunen en op Hem te steunen, en op Hem al uw noden en zorgen over te dragen; — en gij wilt niet knielen, en gij wilt niet smeeken, en gij blijft onder dien last, als een neergestort lastdier, nederliggen, — wat komt dan anders bij u uit, dan de zonde van het ongelooft en klein geloof. Het niet vertrouwen op uw God, om te vertrouwen op u zelf.

En nu is het zoo siekundig wat de apostel er bij voegt: Smeek, maar dank eerst.

Dat is het geheim.

De pessimist ziet donker in de donkerheden, en in die donkerheden ziet hij niets dan vertwijfeling. Doch nu roept de apostel u ook terug naar uw verleden, en wijst u als met den vinger aan de oogenblikken in dat verleden, waarin ge juichen kondt om Gods uitdrijving. Zoo gaan de starven lichten in de somberheid van het verleden. Dank overstroomt de ziel, en in dat danken ontstaat zich de geloofsnegatie, die weer bidden en weer smeeken kan, en in dat smeeken u het geloofstertrouwen hergeeft.

Niet nu eens somber, en dan eens blij, neen, de stemming arise van uw gemoed moet altoos een u verblijden, in den Heere zijn. En zóó 't anders bij u is, toont 't helaas, dat ge enkel bij tusschenpoelen in Christus leeft, maar telkens weer uit Hem uitvalt.

En of dan het oude jaar nog voortduurt, of een nieuw jaar begint, met dit gedurig stilstaan van den polslag van het geloof moet het bij u uit zijn.

„In Christus in zijn“ is den stand van een kind van God bezitten, en wie in Christus is, en leeft, die altoos blij den komende morgen tegemoet, en juist die blijdschap in Christus vertienoudigt zijn kracht.

Met 1 Januari e.k. zullen de Voorstukken in ons blad weer geschreven worden door Dr. A. Kuyper. De eerste Reeks zal tot opschrift hebben: PRO REGE, wat zeggen wil: VOOR CHRISTUS ONZEN KONING!

Heeft Prof. Dr. Goessink in het naschrift van zijn laatste artikel over de ORDINANTIËN DES HEEREN zijn blijdschap uitgesproken, dat het hem gegeven is geworden, dezen omvangrijken en gewichtigen arbeid tot een gelukkig einde te brengen, de redactie betuigt hem hierbij openlijk haren dank voor de welwillendheid waarmee hij deze grootsche taak vervuld heeft. Tevens is zij in staat mede te deelen, dat Prof. Dr. Goessink zich, tot hare voldoening, bereid heeft verklaard, zich voortaan met de reensie van de wetenschappelijke, letterkundige en stichtelijke literatuur in ons blad te willen belasten.

Ten slotte zij bericht, dat een nieuwe rubriek in ons blad zal worden opgenomen over het buitenkerkelijke Vereenigingsleven op velerlei gebied. De hoofdartikelen over de actuele gebeurtenissen op kerkelijk en theologisch gebied blijven toevertrouwd aan Prof. Dr. H. H. Kuyper.

DE REDACTIE.

Amsterdam, 28 Dec. 1906.

## De kunst om de kunst.

II.

Aan elk zijner schepselen schonk God een eigen levenswet. Ook de wereld der kunst bezit daarom haar eigen normen, waarnaar ze beoordeeld zijn wil. Of iets schoon is of niet, kan niet beslist worden door u zedelijkheidsideaal of waarheidsgevoel. Een leugen kan schoon zijn door het schitterende kleed waarin de kunst haar hult. En hoe ernstige bezwaren uit zedelijkheidsoogpunt moogt inbrengen tegen Zola's pornografische romans, ge moet toch erkennen, dat Zola het beste Fransche proza schreef van onzen tijd en meester was niet alleen in detailteekening maar ook in machtige conceptie van het geheel zijner psychologische schilderij. De dynamietbouw, waarmee de anarchist een paleis in de lucht laat vliegen, kan uit technisch oogpunt volmaakt zijn en de bewondering van elk ingenieur opwekken, hoe scherp ge ook het misbruik laakt dat van die bom is gemaakt. En zoo is het ook hier. Ge moet streng scheiden tusschen het aesthetisch oordeel, dat alleen over den kunstvorm gaat, en het ethisch oordeel dat den inhoud raakt, en beslist of iets goed en slecht is in zedelijken zin. Dat alleen het goede schoon is is niet waar. Ook het slechte kan schoon zijn; men spreekt zelfs van een „beauauté du diable“. En hoe veel bezwaren ge van uw christelijk standpunt tegen de „nieuwe letterkunde“ in ons land moogt inbrengen, omdat ze bij voorkeur het gemeene en wulpsche schildert en niet zelden tot godslastering vervalt, als kunstuiting kan ze daarom toch zeer hoog staan. Niet altijd heeft onze Christelijke pers dit genoeg in het oog gehouden, wanneer ze deze nieuwe letterkunde critiseerde. Haar protest tegen den inhoud was rechtvaardig; haar oordeel over den kunstvorm niet altijd.

Zelfs aarzelen we niet nog verder te gaan en het betrekkelijk recht te erkennen van het zoogenaamd realisme, dat in de nieuwere kunst den toon aangeeft. Alle kunst bloeit uit de realiteit van het leven op. De kunst kan nooit in absolute zin scheppend optreden, want dat is het privilege van God alleen, die roept de dingen die niet zijn, alsof ze waren. De kunst blijft, zelfs in haar stoutste scheppingen toch altijd gebonden aan de wereld van het bestaande; daartoe kiest ze haar klanken en rhythm, haar kleuren en lijnen, haar beelden en voorstellingen.

Toch bestaat de kunst daarom niet in bloote copie, in nabootsing alleen van natuur en menschenleven. Een muziekstuk, dat niet anders zou weergeven dan de verwarde geluiden van een slagveld, het donderen der kanonnen, het getrappel der paardenhoeven, de juichkreten der overwinnaars en de smartkreten der gewonden, zou geen hoogte kunst zijn. De nieuwere richting, die vaak haar kracht zoekt in een microscopisch getrouwe reproductie van natuur- of menschenleven, degradeert daarom de kunst. Wanneer ge een phonograaf opstelt op de vischmarkt en deze laat opteekenen het schelden van visch-vijven, om straks met schor geluid op uw kamer woord voor woord dit twistgesprek u te laten herhalen, dan hebt ge ook „het leven op de daad zelf gegrepen“, maar van kunst is hierbij geen sprake. En of ge dit mechanisch doet door een phonograaf, dan wel doordat een onzer nieuwere schrijvers weken lang in de achterbeurten rondwaalt, om daar in het platste dialect de liederlijke gesprekken van boeven en straatdeerns op te teekenen en straks als hooge kunst in een realistische roman u voor te zetten, maakt in den grond geen verschil.

Reproductie zonder meer is nooit kunst. Ge kunt dat het beste gevoelen, wanneer ge een fotografie bij een geschilderd portret vergelijkt. Bij beide is het te doen om het beeld van een persoon u te geven, maar de fotografie blijft een handigheid, het schilderstuk alleen is kunst. Zeker geeft de fotografie getrouwer en preciezer het origineel weer; elk rimpeltje, vlekje, puistje, haartje op het gelaat, vindt ge op de cliché terug. Maar de schilder alleen vermag achter die zichtbare realiteit door te dringen tot het leven der ziel, dat uit die oogen, uit de trekken van het gelaat, uit heel het wezen spreekt. De echte schilder is daarom niet tevreden met een model dat poseert; hij wil geestelijk met u in relatie komen, uw zieleleven leeren kennen, voordat hij uw gelaat als spiegel der ziel teekent. Zoo doen het de groote meesters, en Prof. Dake heeft wel terecht al de groote verdienste van het portret, onlangs door Israels van Prof. Rutgers geschilderd, er op gewezen, dat Israels dezen hoogleraar teekende als het bechaamde type van dat Calvinisme, dat spreekt omdat het geloof en dat zijn geloofsovertuiging niet prijs geeft, al moest de brandstapel worden beklommen.

De kunst bestaat dus nooit in nabootsing der werkelijkheid alleen. Er komt altijd een persoonlijk element bij. Het is de kunstenaar die ons weergeeft de impressie, die de werkelijkheid op hem maakte. We zien als 't ware met zijn oog, we hooren met zijn oor de wereld om ons heen. Een glans van Goddelijk licht valt daardoor op de wereld, en juist die glans is het, die het weergeven tot een kunststuk maakt. Een prachtig berglandschap, hoe wonderschoon ook in zichzelf, door een slechten schilder weergegeven, houdt op een kunstgenot te bieden. En omgekeerd, als Israels in zijn „toon van het oude volk“ u een ouden jood teekent, met een uitdragerswinkel als achtergrond, dan is de werkelijkheid niet schoon, maar onogelijk vuil en vies, en het is alleen de visie van den kunstenaar, die de schoonheid er aan geeft.

Het realisme in gezonden zin behoeft daarom niet te worden afgekeurd, want dit realisme wil niet anders zeggen, dan

dat men het leven weer wil geven zóóals het is. Onze Hollandsche schilderschool kenmerkt zich zelfs door dat realisme, in tegenstelling met het idealisme der Italiaansche school. Daar vindt ge slanke vrouwen, statige madonna's, bleekte heiligen, etherische engelengestalten. Bij ons den stier van Paulus Potter, den schuttersmaaltijd van Van der Helst, den St. Nicolaasavond van Jan Steen. Het leven, het volle rijke menschenleven met zijn heroïsme en dwaasheid, zijn trotse regenten en joelenden kernispret, zijn hoogsels en diepsels wordt mannelijk, kloek weergegeven door onze Hollandsche schilderschool. Aan die ferm gebouwde mannen en vrouwen, die ge in ons Rijksmuseum vindt, is niets etherisch; het zijn menschen van vleesch en bloed, menschen van gelijke beweging als wij, eer krachtiger en sterker geteekend ook in hun hartstochten en passien, dan weggedoeld in een aureool van onbereikbare heiligheid.

Op dat realisme van onze Hollandsche schilderschool wijzen we met opzet, omdat we handhaven dat dit realisme voor een niet gering deel te danken is aan den invloed van het Calvinisme. Waarmee natuurlijk niet bedoeld is, gelijk men ons wel eens spottend heeft nagegeven, dat deze vroolijke en lachhartige schildersbent voor eigen geloofsbelijdenis beslist Calvinistisch was. Maar wel, dat ze leefden en werkten te midden van een volk, waarvan het type door het Calvinisme gevormd was en ze, vaak ongemerkt en onbewust, den invloed van het Calvinisme hebben ondergaan. Rome's geringe schatting van het natuurlijke leven en bewondering voor het ascetisch ideaal vindt in de Italiaansche school haar uiting; het Calvinisme eert in het natuurlijke leven een rijke gave Gods, en wekt daarom ook in den kunstenaar den aandrang om dat natuurlijke leven weer te geven.

En evenmin als in de schilderkunst, wraken we het realisme in de literatuur. De letterkunde, die alleen zedekundige romans leverde met brave Hendriksen en zedige Maria's, zou niet alleen aan eigen verving sterven, maar ook onwaar zijn. De Heilige Schrift staat ook daarom zoo ontzaglijk hoog, omdat ze in onovertroffen naiviteit u de menschen teekent, niet zóó als ze zijn moeten, maar zóóals ze zijn, met al hun gebreken, zonde en ellende. Volmaakte heiligen zijn even zeldzaam als tot duivel geworden misdadigers. En de kunst, die het werkelijke leven heeft weer te geven, kan en mag den mensch niet anders teekenen dan zóóals hij werkelijk is, ook met zijn passien en zonden. Dat men daarbij zelfs tot in onze achterbuurten en sloppen doordringt om het leven der armen en ellendigsten te bespieden, kan op zich zelf evenmin worden afgekeurd, als dat ge een Rembrandt het euvel duidt, wanneer hij zijn jidentypen uit den achterhoek schildert, of een Jan Steen, wanneer hij ons den verloren zoon teekent, die zijn goed doorgreep met de hoeren. Mits het u daarbij maar niet te doen is om met de oververvalding van den modernen cultuurmensch een siekelijk geest te scheppen in de ruwe en gemeenheid der laagstgezonkenen, maar, gelijk een Rembrandt en Jan Steen niet zoo wonderschoon deden, om als met goddelijke ironie te lachen over de dwaasheid der zonde of ook in die schipbreukingen van het leven den mensch u te doen gevoelen en uw medeliden wakker te schudden over al de jammer en ellende, waaronder het menschelijk bestaan gebogen gaat.

## Genadeverbond en zelfonderzoek.

X.

Het probleem sinds Augustinus aan de orde gesteld, hoe eenzijdig de uitverkiezing is te handhaven en anderzijds de realiteit van het genadeverbond, dat opgericht is met de geloovigen en hun zand, is door de Roomsche en Luthersche Kerk niet opgelost.

Rome en Luther handhaven zeer zeker de realiteit van het genadeverbond. Volgens hen stort God aan alle kinderen die gedoopt worden, de genade in. Aanvankelijk staan deze kinderen dus werkelijk in het genadeverbond. Ze hebben er wezenlijk deel aan. De grootste weldaad van dat verbond is hun geschenken. Ze zijn wedergeboren tot een nieuw leven. Alleen maar, door er aan toe te voegen dat deze genade door eigen schuld, door ongelooft of doodzonde weer kan te loor gaan, wordt de kracht van het genadeverbond gebroken. Het schenkt niet de zaligheid, maar alleen de mogelijkheid tot zaligheid. De genade, die de doop aan allen mededeelt, is een verliesbaar goed.

Het diepere inzicht, dat Calvijn aan de Schrift en Augustinus te danken had, verbond hem tot deze opvatting van het genadeverbond de toevoeging te nemen. Een genadeverbond, dat niet vastligt in de uitverkiezing Gods, maar afhangt van onzen menschenlijken wil, baat ons niet. Een genade, die alleen de mogelijkheid der redding, maar niet de redding zelf schenkt, troost onze zielen niet. Want indien zelf Adam in den staat der rechtheid te zwak bleek, om in het eerste verbond te blijven staan, hoe zouden dan wij, wier natuur door de zonde zoo diep bedorven is, in staat zijn het tweede verbond te bewaren? Een Genadeverbond, dat in wat vorm of gestalte ook afhankelijk wordt gemaakt van onzen menschenlijken wil, roeft ons alle zekerheid onzer zaligheid. Niet alleen de uitverkiezing, maar ook de genadegifte Gods, zegt de Apostel, is onbetrouwelijk. Het eerste verbond kon door onze schuld verbroken worden, maar het tweede staat onwankelbaar vast door de trouwe Gods. Want van dat verbond geldt, dat ons ongelooft het geloof Gods, of wij men liever dat onze ontrouw de trouwe Gods niet te niet kan doen.

Op dien zelfden grond moet dan ook zoo beslist mogelijk weerstaan en bestreden

worden de voorstelling van een voorwaardelijke genadeverbond, die 't eerst door de Remonstranten geleerd werd en later ook in onze Gereformeerde kerken allengs binnedrong. Appellius had in zijn verzet daartegen volkomen gelijk. Want dit gevoelen voert ons niet alleen tot Rome terug, maar rinkt nog dieper dan Rome in het pelagianisme weg. Rome erkent toch nog altoos, dat God begint met in den doop de genade uit te storten in onze ziel en nu op grond van die ontvangene genade van den mensch eischt, dat hij deze genade bewaren en gebruiken zal. Maar de drijvers van het voorwaardelijke genadeverbond willen van de doops-genade niets weten. De sacramenten zijn voor hen niet anders dan teekenen en zegelen van de objectieve belofte, dat God wie tot geloof en bekeering komt in genade aannemen zal. En het heele Genadeverbond bestaat volgens hen in niets anders dan in de aanbidding Gods, dat Hij de zaligheid schenken wil op voorwaarde van geloof en bekeering. Schijnbaar wordt ook aldus de moeilijkheid uit den weg geruimd, waarvoor het genadeverbond ons plaust. Want de belofte, dat God op voorwaarde van geloof en bekeering de zaligheid aanbiedt, geldt natuurlijk voor allen en kan dus ook aan allen verzekerd worden. Zelfs is er op dat standpunt geen enkele reden te bedenken, waarom het tekenen des genadeverbonds niet aan alle kinderen zou bediend worden, want die belofte is niet alleen waarachtig voor de geloovigen en hun zaad, maar voor alle kinderen zonder onderscheid. Er is echter een afdoende bezwaar. Wie in deze algemeene belofte het genadeverbond laat opgaan, mist kent den aard van dit verbond en maakt het in verkapt vorm tot een werkverbond. Feitelijk komt deze leer van het voorwaardelijke genadeverbond toch hier op neer, dat God de Heere eerst in het werkverbond als voorwaarde voor de verkrijging van het eeuwige leven stelde den eisch van een volkomen volbrenging van zijn wet. Ziende echter, dat de mensch na den val dezen hoogen eisch niet meer volbrengen kon, biedt God nu de zaligheid aan op gemakkelijker voorwaarde nl. van geloof en bekeering. En waar alle voorafgaande doopgenade geloofd wordt, heeft de mensch dus in eigen kracht deze voorwaarde te vervullen. Het doe dat en gij zult leven wordt de regel van het genadeverbond, in plaats van het leef en gij zult dat doen. Wie het zóó voorstelt, weersprekt niet alleen de Schrift, maar vernietigt het genadeverbond en maakt dat Christus geen volkomen Zaligmaker meer is. Want de zaligheid hangt dan niet meer af van wat Christus voor ons deed, maar van wat wij in het Genadeverbond presteeren.

Natuurlijk ontkennen we daarom niet, dat God in het genadeverbond tot zijn uitverkooren ook komt met den eisch van geloof en bekeering. Zelfs hebben Calvijn en sommigen onzer oude Theologen er geen bezwaar ingezien, van de voorwaarden van het genadeverbond te spreken. In gezonden zin kan dit dan ook wel. Ons kostelijk doopsformulier zegt terecht, dat „aangezien in elk verbond twee deelen begrepen zijn, d. w. z. twee partijen met elkaarder het verbond sluiten, wij ook van Gods zijde wederom vermaand en verplicht worden tot een nieuwe gehoorzaamheid.“ En ook onze vaders te Dordt leerden, dat „de wil, zijnde nu vernieuwd, niet alleen van God gedreven en bewogen wordt, maar ook zelf werkt; waarom ook terecht gezegd wordt, dat de mensch, door de genade die hij ontvangen heeft, geloof en zich bekeert.“ Wie daaraan te kort doet, vervalt op den klip van het Anti-nomianisme en snijdt de zenuw van het zedelijk leven en van alle waarachtige religie door. Ook in het genadeverbond is de mensch geen stok of blok, geen willoos en redeloos wezen als plant of dier, maar heeft hij een wil en een verstand en wordt hij daarom als redelijk en zedelijk wezen door God behandeld. Juist in de verbondsgedachte komt dit zoo schoon uit. Want een verbond is nooit eenzijdig, maar altijd tweezijdig; het onderstelt, gelijk ons doopsformulier terecht zegt, altijd twee deelen of partijen, die met elkaar handelen. Juist door het verbond, waarin de Almachtige en Souvereine God zich heerlijc om met den mensch te onderhandelen en van dien mensch zelf de inwilliging in dat verbond vraagt, wordt de zedelijke natuur van den mensch het sterkst gehandhaafd.

Maar hoe beslist we dit, tot wering van alle Antinomianisme, uitspreken, toch volgt daaruit geenszins, dat het genadeverbond in dien zin voorwaardelijk zou zijn, alsof eerst door de vervulling dier eischen we deel aan dat verbond zouden krijgen. Ons doopsformulier zelf leert ons dat wel anders. Want vooraf gaat de heerlijke verzekering, dat „God door den doop ons betuigt en verzegelt, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht en ons tot zijn kinderen en erigenamen aannemt; dat de Zoon ons wast in zijn bloed van alle onte zonden en ons in de gemeenschap zijns doods en zijner wederopstanding inlijft, alsof dat wij van onze zonden bevrijd en voor God gerechtigd worden; en dat de Heilige Geest in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigenende hetgeen we in Christus hebben, namelijk de afwasching onzer zonden en de dagelijkse vernieuwing dezes levens.“ Zoo kras, zoo beslist mogelijk wordt ons uitgesproken, dat het Verbond met ons opgericht is en de weldaden van dat verbond ons geschenken zijn, en eerst op grond daarvan wordt gezegd, dat we nu ook wederom door den doop vermaand en verplicht worden tot een nieuwe gehoorzaamheid. Zóóals ook de Schrift zelf het doet: vroeger waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht; wandelt dan als kinderen des lichts. Eerst komt de verzekering tot Abraham, dat God het verbond met hem sluit en zijn God en de God van zijn

zaad is, niet wezen, maar is; en d' wandel over mijn En niet alleen d' gaat, maar zelfs v zonde valt, gaat e wordt het verbod Rome leert, want mulder, „als wij n goede vallen, mo Gods niet vertwijf liggen, overmits d selbaar getuigenis bond met God hel

Het genadeverb en verplichtingen, gansch andere da In het genadever innig vrome bede eerst o God wat Gij wilt. En schenken moet i al dwaalt Gods k het Verbond, om tijdelijk verbond het werkverbond maar een eeuwige ons Doopsformulee Verbond, niet alleen is opgericht in f omdat het eeuwig niet gedaan worde ons daarvoor borg zullen wijken en mijn Verbond wa Vandaar dat it dat genadeverbon en de Apostelen noemd. Bijeen i eigenaardige, dat niet om wat gij g maar om de wilbe Geheel buiten u zonder dat ge er tot erigenaam bes ment geopend wor een erfgenaam zij niet af van enige v vullen hebt, maar eigendom. Een te tract of een overe geldt het do dat de gij uw verplichti ment is er slecht ander heeft niets t in ontvangst te n En zulk een testat liet vooral nadru ook niet als en o broken worden. t vast door den d het is een wilsbes voerd worden en worden. En waar en bloedstorting testament, het ver heeft, d. w. z. v moeten ook dege gemaakt is, de be

Of wil men het kent ook het gete maar eischen die Christus voor ons Achter dat Genad eisen van Gods ge een volkomen vol maar ook een v de wet Gods eisel verzwakt, alsof G dat de mensch te te volbrengen, s zeker berouw ovi toevlucht nemen t van booze werken moet ook in het i voldaan worden. heerlijkheid van d het Werkverbond, verbond de mensc was aan dien eisch Genadeverbond ons schenkt, die deen Van een zooveel Apostel, is Jezus b voor God bij ons, uitlegging het w den genadigen wil Hij den verloren z wil. Maar Borg v Hij de schuld der voor hen den losrij

Zoo opgevat, — andere opvatting te verbond dus voor en voor niemand d

## Predikant.

Dr. van Lonkh gende schrijven:

Regelling voor Pe

Hoogachtb A Mijn kerkenar d getield: De jante u te maken. De classi oog hebt, kan, daa zaak ter hand nam, zijn. De regeling in kerk van Aarlander dat de kerkenar d Woerden bij u te m wel noodig. Hoeze oordeel lovende, kon u in de bespreking geheel beziende de had u het door de genomen besluit niet alleen uit de hermi is ons uw critiek o de zaak?

Is er geen sprake boven af, bij wijze v het besluit begint v Met algemeen goedi schisieve. En dat waartoe verbonden z 2. Er staat niet i minstens f 1000 sul daartoe niet bij u